

Klein monument voor een bezielde toneelspeler

Roos Ouwehand: Eigenlijk ben ik Spaans. Het leven van Joop Admiraal. Nijgh & Van Ditmar, €19,90

Wat blijft er over van een acteursbestaan? Een knipselmap, een doos met foto's, een handvol anekdotes. Geen kunstvorm is zo vergankelijk als toneel. Alleen al dat stemt weemoedig. Voeg daaraan de eindigheid van een mensenleven toe en het frivole dat aan theater leeft slaat om in melancholie.

Roos Ouwehand is van die ernst door-drongen bij haar poging het leven van een toneelspeler vast te houden in een biografie. Haar boek *Eigenlijk ben ik Spaans* is een klein monument voor Joop Admiraal (1937-2006). Roos Ouwehand (1968) speelde met hem bij Toneelgroep Amsterdam. Zij werkte daar van 1993 tot 2002 en zij deed iets wat Admiraal nooit zou kunnen: ze stopte een tijd met toneelspelen, om voor haar kinderen te zorgen. Joop Admiraal werd al depressief als hij twee weken niet speelde. Het repetitielokaal was zijn ankerplaats.

Ouwehand bewondert de acteur die bij het grote publiek doorbrak met zijn solo *U bent mijn moeder*. Ontelbare keren zegt zij dat Joop 'diepe indruk' op haar heeft gemaakt. Al zijn kwaliteiten worden herhaald en herhaald: zijn bescheidenheid, zijn trouw en zorgzaamheid, zijn gracieuze lichaam en gevoeligheid. Waar, eenmaal op de planken, nog 'een fabelachtige techniek en een aangename portie nuchterheid' bij komen kijken – gekoppeld, uiteraard, aan 'inzicht in de menselijke natuur en een grillige fantasie'.

Toch is dit erbetoon geen saai verhaal geworden. Want Ouwehand ziet óók de zwakke kanten van Joop Admiraal. Zijn zucht naar drank en drugs bijvoorbeeld. Ze schrijft: 'Als hij met *U bent mijn moeder* in De Kleine Komedie staat, is hij twee weken dronken. Vlak voor de voorstelling neemt hij een lijntje cocaïne om te ontnuchteren [...]' Ook zijn sombere periodes laat Ouwehand niet onbesproken. Dan verwaarloosde hij zichzelf, dan durfde hij amper de straat nog op.

Mooi schildert ze zijn jeugd in de Be-

tuwe. Vader Jacob Admiraal is er veldwachter. Een beresterke man met een zachtaardig en tolerant karakter. Zijn jongste zoon Joop, die liever met poppen dan met blokken speelt, probeert hij te begrijpen. Moeder Admiraal lijkt harder. 'Ze hield wel van me, maar ze wilde er iets voor terug', zegt de zoon later. De kleine Joop moet meehelpen in het huishouden – als er onverwacht bezoek komt trekt zijn moeder hem vlug de stofdoek uit zijn handen. Zoonlief ontsnapt aan haar bewind door naar Amsterdam te verhuizen.

In het geniep doet hij toelating voor de Toneelschool. Pas als zijn proeftijd voorbij is, in 1956, biecht hij zijn keuze aan zijn ouders op. De bekentenis dat hij homo is volgt even later. Homoseksualiteit is in de jaren vijftig een taboe. Maar Joop en zijn eerste grote liefde Ramses Shaffy komen openlijk voor hun verhouding uit. Ze wonen samen in een smerig huis waar het altijd feest is. 'Ramses was veel te wild', vond Admiraal na hun breuk. Shaffy dronk, maakte ruzie, ging vreemd. Negen jaar hielden de twee artiesten het met elkaar uit.

Vanaf zijn toneeldebuut in 1959 staat Joop Admiraal, ondanks zijn dan nog woeste bohémienbestaan, 'kleurig en fonkelend tussen de vaste sterrenbeelden in het toneelheleal.' Hij speelt bij de Nederlandse Comedie, zoekt (vergeefs) roem in Rome, experimenteert bij Toneelgroep Studio en Toneelgroep Centrum – en dan is het 1968.

Niet alleen de studenten maar ook de toneelspelers eisen democratie. Sensitivitytrainingen en improvisaties moeten tot bevrijd en ook nog eens 'maatschappelijk relevant' theater leiden. Bij Studio lukt dat niet. Bij de Koöperatieve Vereniging het Werkteater lukt het wél. Admiraal sluit zich er in 1972 bij aan. Ze maken bevlogen voorstellingen over kankerpatiënten, gekken en gehandicapten. En over ouden van dagen. Elke zondag bezoekt Joop Admiraal zijn dementerende moeder. Met omzwachtelde benen kruipt hij in haar huid. Organisch verandert de zoon in de moeder zelf. Later speelt hij de aan alzheimer lijdende

Maarten Klein in de film *Hersenschimmen* naar het boek van Bernlef.

Ouwehand sluit haar boek af met de excentrieke voorstellingen waar Admiraal op zijn eigen oude dag aan meedeed. Voorstellingen als *Ruigoord*, *D.O.O.D* en *Sonic Boom*, waarin hij als een veertje door dansers werd opgetild. Alleen als hij een echte man moest spelen trok hij zich terug: 'Dat kan ik niet', zei hij dan. Hij kreeg een tremor in zijn gezicht die zich steeds verder uitbreidde. Pas in zijn laatste jaren aanvaardde hij zijn oude lijf.

Achtenzestig werd hij. Zijn dood is er een zoals hij, actief euthanasie- en waardig-sterven-bepaleider, het zich zou hebben gewenst: hij sterft vredig in bad. Op 25 maart kunnen fans zijn sterfdag denken. Wat de acteur Joop Admiraal nou al die jaren dreef? In zijn spel wilde hij, schrijft zijn biografe, 'zijn ziel laten zien.' Onhaalbaar, misschien, maar voor hem iets om steeds weer te proberen.

ANNERIEK DE JONG

